МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИРАНО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

МУЗИЧКА УМЕТНОСТ

ЗАДОЛЖИТЕЛНИ ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ И СОДРЖИНИ
ЗА I ГОДИНА

Скопје, 2001 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет / програмско подрачје: Задолжителни изборни програми и содржини– *музичка уметност*

1.2. Образовен профил и струка
1.2.1. Образовен профил: гимназиско образование

1.3. Диференцијација на активноста
1.3.1. Општо образование: *задолжителни изборни програми и содржини – музичка уметност*

1.4. Година (фаза) на изучување на наставниот предмет
1.4.1. Прва година

1.5. Број на часови на наставниот предмет / програмско подрачје
1.5.1. Број на часови седмично (седмичен контакт): 1 час
1.5.2. Број на часови годишно (квота на изучувањето): 36 часа

1.6. Статус на наставниот предмет
1.6.1. Задолжителни изборни програми и содржини

2. ЦЕЛ НА НАСТАВАТА ПО МУЗИЧКА УМЕТНОСТ

Цел на наставата по музичка уметност е кај учениците да се побуди и развие интерес, желба и љубов кон музичката уметност во целост, да се поттикнат и развијат знаењата за народното музичко творештво – македонски фолклор, да се стекне способност за активно слушање на музички дела и анализа на истите, да се развие чувство на припадност кон заедницата во која живее и твори, да се создадат естетски чувства кон уметничкото и народното музичко творештво.

Посебни цели:

- учениците да стекнат знаења за историјата на музиката од праисторијата до класицизмот;
- да ги совладаат и применуваат знаењата за народното музичко творештво;
- да осознаат за стилските карактеристики на музиката во секој период од нејзиниот историски развиток;
- да се запознаат за животот и творештвото на претставниците на тие периоди;
- да стекнат способност за активно слушање на музичките дела и анализа на истите;
- да ги продлабочат знаењата кон музичката теорија;
- да развијат естетски чувства кон уметничкото и народното музичко творештво;
- да се постигне интерес за самостојно препознавање со музичките дела;
- да имаат креативни способности кои ќе ги развиваат во понатамошната работа;
- да се изградат позитивни ставови кон наставата и посетата на концерти, опери и балетски претстави;
- да се оспособат да ја откријат основната структура на музичкото дело;
- да се љубопитни за експериментирање, откривање на нови можности за музички израз;
- да се подготват за продолжување на образованието и учење низ целиот живот.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешна реализација на програмските задачи, потребно е учениците да имаат интерес кон музичката уметност и одредени музички, естетски и психофизички способности за музичко изразување, стекнати во основното училиште низ програмските содржини на музичкото образование, мајчин јазик, историја и др.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структуирање на содржините за учење за I година

ТЕМАТСКИ ЦЕЛИНИ	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички забелешки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. **ИСТОРИЈА НА МУЗИКАТА** 1.1. Потеклото на музиката и нејзиниот развиток	20 часа	*Ученикот:* - да се здобие со знаење за потеклото на музиката и теориите за нејзиниот постанок; - да се запознае ço музиката во првобитната заедница;	*Наставникот:* - презентира музички илустрации и видеозаписи;	- Ликовна уметност; историја; мајчин јазик; историја на музиката;
1.2. Музика кај старите цивилизации		- да се информира за карактеристиките на музиката кај старите источни народи; - да ја развие способноста за компарација на музичките дела во различни земји.	- групна работа: поврзување на знаењата од музичката уметност со знењата од историјата и останатите гранки на уметноста; - анализа на музички дела од различни народи	- историја, - ликовна уметност; - мајчин јазик; - историја на музиката.

1.3. Музиката во Средниот век		- да го осознае влијанието на општествените и социјалните прилики во Средниот век врз развитокот на музиката; - да ги поврзува општествените и социјалните прилики во Средниот век со развитокот на музика; - да се запознае со духовната музика, Гргур Велики, Грегоријански корал; - да ја идентификува со средновековната музичка теорија; - да дава осврт за музичката писменост во Македонија, Охридска книжевна школа – Климент Охридски;	- се анализираат музички дела со звучни илустрации и партитури од дадениот период; - прави компарација на музички дела од овој период; - презентираат и илустрираат разни написи, записи од различи енциклопедии и друга стручна литература;	- историја; - ликовна уметност; - историја на музика; - мајчин јазик.
1.4. Средновековна световна музика		- компарација со монофонијата и полифонијата во дадениот период; - да се запознае со средновековната световна музика; - да ја развива способноста за активно слушање на дела од овој период и способноста за нивна анализа;	- презентира музички илустрации, записи, слики и партитури од претставниците на овој период; - музичка анализа на дадените дела; - подготвува и задава задачи за анализа и препознавање на музичките дела;	- историја; - историја на музика; - ликовна уметност; - мајчин јазик.
1.5. Ренесансна музика		- да стекне основни знаења за почетоците на музичката ренесанса;	- компарација помеѓу творештвото од раната и доцната ренесанса 14 и 16 век;	

1.6. Орландо ди Ласо		- да стекне знаења со животот и делото на Орландо ди Ласо;	- музичка анализа на дадените дела;	- историја на музиката; историја; ликовна уметност;
1.7. Џ. П. Палестрина		- да се запознае со Римската школа и нејзиниот главен претставник Џ. П. Палестрина;	- подготвува и задава задачи за анализа и препознавање на музичките дела;	- историја на музиката;
1.8. Ј. Галус		- да стекне знаења за животот и делото на Ј. Галус;	- компарација помеѓу ренесансата во Франција, Италија, Холандија и ренесансата во словенските замји;	
1.9. Појава на операта		- да ги открие причините за појава на операта; - да ја развива способноста за активно слушање на делата; - да научи да ги анализира презентираните музички илустрации од дадениот период, нивните карактеристики, сличности, разлики, специфичности; - да ја разбере содржината на операта;	- посета на концерти и опери;	
1.10. Барок во музиката		- да се запознае со карактеристиките на барокната музичка уметност и нејзините специфики во различни држави и разликите во вокалната, вокално-инструменталната и инструменталната музика;	- се води интервју со различни старосни групи на тема: „Како ја доживуваат музиката во барокот";	

1.11. Инструменти во барокот 1.12. К.Монтеверди 1.13. А. Вивалди 1.14. J. С. Бах 1.15. Г. Ф. Хендл		- да ги разликува инструментите во барокот; - да се запознае со претставниците на барокот; - да стекне знаења за животот и делото на Клаудио Монтеверди (неговата инструментална и сценска музика); - да се запознае со творештвото на Антонио Вивалди; - да стекне знаења за животот и делата на врвните претставници Г. Ф. Хендел и J. С. Бах; - да направи компарација помеѓу животот и творештвото на Г. Ф. Хендел и J. С. Бах; - да развива способност за активно слушање на делата од овој период;	- презентира музичка литература од овој период; - користи музичка енциклопедија, компјутерски записи, видеоленти; - ги насочува учениците кон анализа на музичките дела; - организира групна форма на работа ; - организира посета на концерти, опери и балети; - изработка на пано со животниот пат и творештвото J. С. Бах и Г. Ф. Хендл;	- историја на музиката; - историја; - ликовна уметност; - мајчин јазик;
1.16. Класицизам		- да умее да ги идентификува општествените, економските прилики за појавата на класицизмот во музиката; - да се запознае со ро-ко-ко стилот и музичките претставници од предкласицизмот;	- се презентираат музички илустрации за форми и инструменти од овој период;	
1.17. К. В. Глук и реформите		- да ги воочи карактеристиките на операта во класицизмот со откривање на животот и делото на К. В. Глук и неговата реформа во операта;	- анализа на творештвото на Глук;	- историја на музиката; - историја;

1.18. Ф. Ј. Хајдн 1.19. В. А. Моцарт 1.20. Л. В. Бетовен		- улогата на Хајдн, Моцарт и Бетовен во класицизмот; - да стекне знаења за животот и делото на Ф. Ј. Хајдн, В. А. Моцарт и Л. Ван Бетовен; - да се направи компарација помеѓу творештвото на тројцата композитори; - да се развие способноста за активно слушање, музичка анализа и препознавање на делата од овој период; - да ја развие општата музичка култура.	- организира групна форма на работа преку анализа на музичките дела ; - организира посета на концер-ти; - уредување на пано за животот и творештвото за преставниците на класицизмот.	- ликовна уметност; - мајчин јазик.
2.1. Музичка теорија 2.2. Изразни средства на музиката 2.3. Тонска скала - род	4 часа	- Да ги препознава особините на звукот и тонот; - да се запознае со функцијата на мелодија-та, хармонијата, ритамот, темпото, так-тот, динамиката во музичките примери; - да умее да ги користи формите стапало, степен, нота, пауза, интервал, линиски систем, тонски систем и др.; - да умее да користи музички знаци (лак, точка, корона); - да ги воочува ритмичките елементи синкопа, триола; - да ги пее интервалите во разни ритмичко мелодиски вежби; - да препознава и разликува мотив, двотакт, реченица и период во музиката; - да се оспособи за следење на музичко дело;	- Читање и пеење по нотен текст на ритмички и мелодиски вежби; - читање и пеење по нотен текст во дурските скали; - слушање и следење на партитури од познати дела;	- Музичка теорија; - солфеж; - музичка теорија; - музички форми;

2.4. Паралелен тонски род (скали со два предзнака) G-dur – e –moll; D-dur – h-moll; f-dur – d-moll; B-dur – g-moll;		- да го открива квинтното тркало нагоре и надолу; - да ги препознава местата на тоновите во новите скали; - да пее мелодиски вежби во новите скали.	- пее мелодиски вежби во новите скали.	- теорија на музиката; - музички форми.
3. Вокална итерпретација 3.1. Химна на Р. Македонија во (Ф - дур) 3.2.Револуционерни песни 3.3. Уметнички и народни песни	4 (часа)	- Да ја побуди свеста кај учениците за функцијата и значењето на химната; - се пее химната на Р. Македонија(во Ф-дур); - да се поттикнат патриотски чувства; - да се запознава со содржината и карактерот на песните; -да го разбере карактерот на литературниот текст; - да разликува уметнички, револуционерни, народни песни; - да ги применува основните елементи на вокалната техника; - да пее песни по слух и нотен текст; - да се оспособува за двогласно пеење преку канони;	- Индивидуално и хорско пеење; - пеење песни по слух и по нотен текст; - се анализираат песни и партитури;	- вокална техника; - солфеж; - мајчин јазик; - теорија на музиката.

3.4. Популарни опери и симфонии (фрагменти)		- да интерпретира познати фрагменти од популарни опери и симфонии.		
4. Македонски музички фолклор и македонски фолклор во модерните стилови 4.1. Карактеристики на музичкиот фолклор во Македонија 4.2. Метрика, ритам, мелодика на народна песна 4.3. Структура и форма на народна песна	8 (часа)	- Да се запознае со карактеристиките на фолклорот, а потоа и со карактеристиките на македонскиот музички фолклор; - да го осознае процесот на создавање, пренесување и оформување на народната песна; - да разликува македонски народни изворни песни според нивната содржинска тематика врз поетска и литературна основа; - да се запознае со карактеристиките на народната песна: метрика, ритам, мелодика, структура, форма; - да ги разликува рамноделните и нерамноделните сложени тактови; - да разликува народни песни според содржината и формата; - да прави разлика меѓу изворното народно и уметничко творештво и новосоздадената песна со фолклорни елементи;	- Слушање и собирање на народни песни; - пеење на народни песни; - слушање и анализа на народни песни во сложените нерамноделни тактови; - изготвување на есеи на тема: „Позитивни и негативни влијанија врз новосоздадената народна песна со фолклорни мотиви”	- Музички фолклор; - музички форми; - теорија на музиката; - мајчин јазик.

4.4. Народни инструменти во Македонија		- да научи за македонскиот народен изворен инструментален корпус и пренесените влијанија низ историјата, како и нивната примена во музичкото народно изворно творештво;	- Изработка на албум со слики со народни инструменти и народни носии во одделни краишта на Македонија;	
4.5. Ороводна народна традиција		- да разликува различни видови носии во Македонија; - да ги разликува македонските народни ора според нивната поделба и примена;	- организирана посета на КУД;	
4.6. Први македонски музички дејци: Наум Миладинов		- да се информира за почетоците на македонската музичка писменост; - да се запознае со животот и делото на првите мелографи и првите македонски музички ансамбли; - да стекне знаења за животот и делотото на Наум Миладинов;	- презентирање музички примери од овој период;	- Музички фолклор; - музичка теорија; - историја на музиката; - мајчин јазик и литература;
4.7. Атанас Бадев		- да развие способност за активно слушање на делата на Атанас Бадев и музичка анализа на истите;	- изготвување пано со слики и записи за животот и творештвото на Наум Миладинов и Атанас Бадев;	
4.8. Македонски фолклор во модерните стилови		- да го објасни влијанието на фолклорот врз поп-музиката, рокот, џезот и модерната етно-музика; - да слуша популарни композиции со македонски фолклор во модерни стилови.	- презентација на аудио-визуелен материјал за македонскиот фолклор во модерните стилови.	- музички фолклор; - мајчин јазик.

4.2. Наставни методи и активности на учење

Во остварувањето на целите во задолжителните програми и активности по **музичка уметност** ќе се користат веќе познатите методи и форми на активна настава.

Активности на наставникот: објаснува; демонстрира; дава инструкции; поставува задачи; ги вреднува задачите; дискутира; прави и води забелешки; регистрира; презентира; организира и води мали проекти; обучува за практична работа и активности на учениците итн.

Активности на ученикот: слуша; набљудува; увежбува; демонстрира; повторува; дискутира; проверува; применува; истражува; учи во парови; учи во групи; самостојно учи; користи разни извори на знаења; посетува опера, балет, концерт.
Од формите ќе се користат фронталниот, индивидуалниот и групниот облик на работа. Користењето на формите, методите и постапките на работа, наставникот ги осмислува непосредно при планирањето на наставниот час и операционализацијата во конкретни активности кои ќе ги реализира на часот. Користењето на формите и методите ќе биде усогласено со материјално-техничките и просторните услови на училиштето, возраста и предзнаењата на учениците и нивниот интерес.

4.3. Организација и реализација на наставата

Основна насока на наставата по **музичка уметност** е креативно разрешување на поставениот музички проблем за што ќе се користат основните законски документи (Наставната програма и видовите планирања), со посебно нагласување на активностите на наставникот и ученикот во организацијата и остварувањето на часот. Образовниот процес претежно ќе се реализира во кабинетот по музичка уметност и посета на други објекти кои овозможуваат да се реализираа наставата (пр. оперско - балетска куќа; Македонска филхармонија и други објекти). Во текот на работата со учениците ќе се има предвид солидната комуникација на релацијата: наставник-ученик и обратно, задоволување на нивните потреби и интереси, оспособување на учениците за самостојно размислување и изнаоѓање оригинални решенија и развивање љубов кон музичката уметност.

4.4. Наставни средства и помагала

Во остварувањето на целите на наставата по музичка уметност треба да се обезбедат просторни и материјално-технички услови:

- музички инструменти од составот на симфонискиот оркестар, т.е. за уметничка музика;
- музички инструменти со електронска техника;
- музички инструменти од областа на изворното народно музичко творештво;
- музички инструменти кои се користат за секојдневна намена.

Технички помагала:

- касетофон (во стереотехника);
- музички систем составен од радио, касетофон и грамофон (во стереотехника);
- видеорикордер; CD;
- фонотека (збирка на аудиокасети, видеокасети);
- комјутер со музичка програма за изработка на партитури и можности за нивно репродуцирање и печатење на печатар;
- звучна табла;
- камертон и др.

Особено се значајни редовните посети во МНТ (оперско - балетска куќа), Македонската филхармонија и други установи каде може практично да се доживее и реализира наставата по музичка уметност.

Литература за наставениот кадар:

- музички лексикони;
- музичка енциклопедија;
- збирка на вокални композиции или поединечни партитури;
- збирка на инструментални композиции или поединечни партитури;
- збирка на вокално - инструментални композиции;
- збирка на изворни народни песни;
- литература од областа на историјата на музиката;
- монографии од областа на музичката уметност;
- литература од областа на музичките форми;
- литература од областа на изворното народно музичко творештво;
- методики за музичка настава;
- друг вид на литература и музикалии од значење за реализација на програмата.

Литература за учениците:
- учебници за совладување на одделни музички инструменти, за кои учениците ќе се определат;
- помали збирки со композиции кои би можеле да ги совладуваат на избраниот инструмент;
- брошури од популарен вид на музичката уметност;
- музичка литература од инфирмативен карактер;
- водичи низ музичката уметност и музичката култура воопшто;
- илустрирани изданија и сродни музички публикации за широк аудиториум на корисници;
- друга литература и музикалии од значење на нивниот интерес и потреби во совладувањето на оваа наставна програма, како и за проширување на нивните музички и културни хоризонти.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Знаењата, способностите и постигањата на учениците по **задолжителните изборни програми и содржини по музичка уметност** не се оценуваат.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Од наставникот се очекува да ги поседува следните карактеристики на **персонални, стручни и педагошки** вредности:
- да биде психички и физички здрав;
- да го владее македонскиот литературен јазик и кирилското писмо;
- да е добар предавач и организатор на работата;
- да поседува квалитетни способности за комуникација со учениците, родителите, колегите и други странки;
- да биде креативен и да се залага за иновирање во наставниот процес;
- да поседува адекватно професионално стручно образование;
- да ја сака и почитува педагошката професија;
- да применува современа образовна технологија;
- да нема говорни мани.

6.2. Стандард за наставен кадар

Завршени студии на:

1. Факултет за музички уметности – оддел за музичка теорија и педагогија
2. Факултет за музички уметности (други оддели) со стекната педагошка докфалификација на Факултетот за музичка уметност

Предност да имаат кадрите според назначениот ред.

6.3. Стандард за простор

Зстварување на програмските цели по **задолжителните изборни програми и содржини по музичка уметност е потребен музички кабинет или специјализирана училница** која е опремена со материјално–технички и дидактички средства согласно Нормативот за простор и наставни средства. Кабинетот да поседува и просторија за подготовки на наставникот која, покрај другото, ќе служи и како дидактичка остава за чување на материјално – техничките средства, стручна литература, инструменти и друго.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА НА НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7. 1. Датум на изработка: мај 2001 година

7.2. Состав на работната група:

- Анкица Витанова, советник за следење и стручна поддршка на кадарот во воспитно - образовните установи за предучилишното воспитание, одделенската настава и предметна настава во Бирото за развој на образованието – Скопје.
- Живоин Глишиќ, вонреден професор на Факултетот за музичка уметност - Скопје
- Анета Димеска, професор во УСО „Кочо Рацин"- Скопје
- Јованка Миљановска, професор ДУСО „Браќа Миладиновци"- Скопје
- Силвана Гелевска, професор во ДСУ Гим. „Јосип Б. Тито" - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2001 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **задолжителните изборни програми и содржини по музичка уметност** ја одобри (донесе): ____ со решение бр. ______________ од ______________2001 година.